

Πειραιάς, 24/10/2022

ΠΡΟΣ: ΕΙΔΙΚΗ ΝΟΜΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΥΠΟΥΡΓΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟ ΤΣΙΑΡΑ

Θέμα: Αναμόρφωση θεσμικού πλαισίου αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας

Αξιότιμες κυρίες & κύριοι,

Με αφορμή τη σύσταση Ειδικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής για την αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας (ΥΑ 43370/φ.360/2022), **γονείς, ανιόντες και φροντιστές ανήλικων τέκνων**, ενστερνιζόμενοι την κρισιμότητα της χρονικής συγκυρίας να συντονιστεί το οικείο νομοθετικό πλαίσιο με την κοινωνική πραγματικότητα και τις αναφυόμενες νέες μορφές βίας εντός της οικογένειας, (όπως αυτή περιγράφεται στις οικείες διατάξεις), **προτείνουμε την νομοθετική αναγνώριση της γονικής αποξένωσης ως μορφής ενδοοικογενειακής βίας καθώς και την πρόβλεψη αντίστοιχων νομικών κυρώσεων**, δεδομένου ότι και υπό το καθεστώς του ισχύοντος μέχρι σήμερα [Ν. 3500/2006](#): «Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις» προβλέπεται η επέλευση ποινικών κυρώσεων σε περίπτωση άσκησης ενδοοικογενειακής παράνομης βίας ή απειλής (αρ. 7).

Με σεβασμό έναντι του καθήκοντός σας να προτείνετε τις δέουσες μεταρρυθμίσεις στο ήδη υπάρχον πλαίσιο κανόνων αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας, επιτρέψτε μας να εκφράσουμε τις κάτωθι αναλυτικά αναφερόμενες θέσεις, τις οποίες θα σας καλούσαμε να αφουγκραστείτε, καθώς άπασες εμπεριέχουν την οικεία επιστημονική τεκμηρίωση.

A. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Με τον όρο γονική αποξένωση περιγράφεται η άνευ βάσιμων λόγων απροθυμία, η άρνηση και σε κάποιες περιπτώσεις η απόρριψη επαφής του παιδιού με τον έναν γονέα ([Baker & Eichler, 2016](#)), ως απόρροια της επίμονης και μεθοδικής χρήσης συγκεκριμένων

μοτίβων αποξενωτικής συμπεριφοράς του έτερου γονέα ([Verrocchio, Baker & Bernet, 2016](#)), που έχει σκοπό να βλάψει την ποιότητα της σχέσης παιδιού – στοχευόμενου γονέα ([Harman, Biringen, Ratajack, Outland & Kraus, 2016a](#); [Lorandos, Bernet & Sauber, 2013](#)).

Οι πράξεις στις οποίες προβαίνει ο γονέας που επιδιώκει να απομακρύνει ψυχικά, καθώς και ως φυσική παρουσία στις περιπτώσεις των διπυρηνικών οικογενειών, τον έτερο γονέα, συνοψίζονται στη σχετική, σύγχρονη, δημοσιευμένη βιβλιογραφία, επιστημονική αρθρογραφία κι έρευνα ως εξής:

- ❖ **συνεχής άσκηση κακόβουλης κριτικής** εις βάρος του στοχευόμενου γονέα παρουσία του παιδιού
- ❖ **διάδοση «κατασκευασμένων» αφηγημάτων** που περιλαμβάνουν είτε μία στρεβλή εκδοχή της πραγματικότητας, είτε αναληθή γεγονότα, και αφορούν στην προσωπικότητα, τον τρόπο ζωής, τον τρόπο ανατροφής/διαπαιδαγώγησης του ανηλίκου από τον στοχευόμενο γονέα ([Jaffe, Thakkar & Piron, 2017](#)), τα οποία το παιδί πειθαναγκάζεται να αναπαράγει σε συγγενείς, δασκάλους, κοινωνικούς λειτουργούς, ιατρούς ([Dunne & Hedrick, 1994](#))
- ❖ **απόσυρση ή/και άρνηση συναισθηματικής ανταπόκρισης** ([Binggeli, Hart & Brassard, 2001](#)) **περιφρόνηση, πρόκληση ενοχών** ([Baker & Darnall, 2006](#)) και **ταπείνωση** του παιδιού, όταν εκδηλώνει αισθήματα αγάπης κι εγγύτητας στον στοχευόμενο γονέα ([Baker & Verrocchio, 2015](#))
- ❖ **κατατρομοκράτηση** του παιδιού, μέσω της διαμόρφωσης εντυπώσεων ότι ο στοχευόμενος γονέας είναι «επικίνδυνος», «ακατάλληλος να ασκήσει το γονικό καθήκον του», «ασταθής» χαρακτήρας ([López, Iglesias & García, 2014](#))
- ❖ **εξαναγκασμός του παιδιού να «κατασκοπεύει»** τον στοχευόμενο γονέα και να μεταφέρει τις πληροφορίες στον γονέα εξάρτησης
- ❖ **εξαναγκασμός του παιδιού να πετάξει ρούχα, δώρα, φωτογραφίες του στοχευόμενου γονέα**, επιχειρώντας με αυτόν τον τρόπο τον «συμβολικό θάνατό του» ([Harman & Biringen, 2018](#)) καθώς και **να αποκαλεί «πατέρα» ή «μητέρα» έναν τρίτο ενήλικο** ([Verrocchio, Baker & Marchetti, 2017](#))
- ❖ **ηθική και υλική επιβράβευση του παιδιού, όταν αποκρύπτει πληροφορίες από τον στοχευόμενο γονέα** ([Verrocchio, Baker & Marchetti, 2017](#))
- ❖ **μετάδοση ελλιπών, παραπλανητικών ή αναληθών πληροφοριών** στον στοχευόμενο γονέα, συχνά, με αποτέλεσμα, αφενός ο ίδιος να απουσιάζει από τις «σημαντικές στιγμές» της ζωής του παιδιού του, αφετέρου **το παιδί να βιώνει αισθήματα απόρριψης κι εγκατάλειψης** (Lorandos, 2013)

- ❖ **πρόωρη εμπλοκή του παιδιού σε ζητήματα προς επίλυση**, όπως νομικά ή οικονομικά, που αφορούν σε ενήλικους ([Balmer, Matthewson & Haines, 2017](#)) κι επομένως άκαιρη ενηλικίωσή του
- ❖ εξαναγκασμός του παιδιού να επιλέξει έναν από τους δύο γονείς του, με συνέπεια την απόρριψη μέρους της ταυτότητάς του ή την εμφάνιση αισθήματος ντροπής
- ❖ **σκόπιμη παρεμπόδιση ή/και ματαίωση επικοινωνίας** (δια ζώσης, τηλεφωνικής) παιδιού – στοχευόμενου γονέα (Reay, 2011) και ταυτόχρονα **μεταβίβαση της ευθύνης στο τέκνο** για τη μη συμμόρφωση στις δικαστικές εντολές ([Joshi, 2016](#)), μέσω της οποίας το παιδί εκπαιδεύεται ατύπως να συμπεριφέρεται με αντικοινωνικό τρόπο
- ❖ **αποκλεισμός της πρόσβασης του στοχευόμενου γονέα σε ακαδημαϊκά και ιατρικά έγγραφα ή πληροφορίες** που αφορούν στο παιδί ([Baker & Darnall, 2006](#); [López, Iglesias & García, 2014](#))
- ❖ **υπονόμευση της σχέσης του παιδιού με την ευρύτερη οικογένεια του στοχευόμενου γονέα ή/και απαγόρευση επαφής με τους λοιπούς συγγενείς** που συνεπάγεται την αποκοπή του ανηλίκου από το κοινωνικό δίκτυο του στοχευόμενου γονέα (Worenklein, 2013).

B. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Οι ως άνω περιγραφόμενες **ενέργειες**, στις οποίες καταφεύγει ο γονέας που προτίθεται να «καταστρέψει» τη σχέση του παιδιού με τον έτερο γονέα, καθώς κι άλλες παρεμφερείς που δεν αναφέρονται στην παρούσα επιστολή, προς οικονομία χώρου και χρόνου των αναγνωστών, είναι **βίαιες, επειδή δύνανται να προκαλέσουν στους αποδέκτες, ιδίως στα παιδιά, «ψυχολογική βλάβη» και «κακή ανάπτυξη»**, ακόμη κι αν δεν εφαρμόζονται, ταυτόχρονα, στο σύνολό τους ([Baker, 2005](#)). Στο σημείο αυτό, γίνεται μνεία στην ήδη ισχύουσα διάταξη του άρ. 7 Ν. 3500/2006 και υπογραμμίζεται ότι η ως άνω συμπεριφορά, που αποτελεί αναμφισβήτητα μια πραγματικότητα, εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο της ασκούμενης ενδοοικογενειακής ψυχολογικής βίας.

Επιπλέον, σημειώνεται ότι ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (Π.Ο.Υ) ορίζει τη βία ως: *«τη σκόπιμη χρήση σωματικής βίας ή δύναμης, απειλούμενης ή πραγματικής, εναντίον του εαυτού μας, ενός άλλου ατόμου ή εναντίον μιας ομάδας ή κοινότητας, που είτε οδηγεί είτε έχει πολλές πιθανότητες να οδηγήσει σε τραυματισμό, θάνατο, **ψυχολογική βλάβη, κακή ανάπτυξη ή στέρηση»**.*

Ειδικότερα, η έρευνα δεικνύει ότι τα παιδιά, που έχουν αποξενωθεί ή ευρίσκονται σε διαδικασία αποξένωσης από τον έναν γονέα τους, έχουν πολλές πιθανότητες να εμφανίσουν, μεταξύ άλλων, συναισθηματικές δυσκολίες (χαμηλή αυτοεκτίμηση, αισθήματα απόρριψης και εγκατάλειψης, κατάθλιψη, απουσία αμφιθυμίας ή τύψεων όταν εκδηλώνουν αδιαφορία στον στοχευόμενο γονέα, έλλειψη ενσυναίσθησης), συμπεριφορικές δυσκολίες (αδυναμία οριοθέτησης ή διαχείρισης θυμού), αγχώδεις διαταραχές, χαμηλή κοινωνική προσαρμογή, ψυχοσωματικά συμπτώματα, οργανικές βλάβες (π.χ. υψηλή αρτηριακή πίεση) καθώς και αισθητή πτώση στις ακαδημαϊκές επιδόσεις τους ([Harman & Biringen, 2016](#); [Amato, 2001](#); [Douglas & Hines, 2016b](#); [Θεοδοσίου-Τρυφωνίδου, 2015](#); Turkat, 2005; [Turkat, 2016](#); [Mehta, 2021](#)).

Οι παραπάνω εκτιθέμενες επιπτώσεις στην ψυχολογική και κοινωνική ευεξία (well-being) του ανηλίκου αποτελούν μία **αξιόπιστη ταυτοποίηση ομάδων συμπτωμάτων** ([Saini, Drozd & Olesen, 2017](#)) που παρατηρούνται σε παιδιά, τα οποία πλήττονται από τη δυσμενή κατάσταση της γονικής αποξένωσης. Ο όρος «*Παιδί Επηρεαζόμενο Από Δυσχέρεια Σχέσης των Γονέων*» που είναι καταχωρισμένος στην πιο πρόσφατη έκδοση του ταξινομητικού εγχειριδίου DSM-V (σ. 357) με κωδικό V61.29 (Z62.898) περιγράφει ένα ευρύ φάσμα μορφών συμπεριφοράς, οι οποίες δύνανται να επιφέρουν αρνητικές συνέπειες στον ψυχισμό των παιδιών, συμπεριλαμβανομένων των αποξενωτικών μορφών συμπεριφοράς του γονέα ή φροντιστή ([Bernet, Wamboldt & Narrow, 2016](#); [Templar, Matthewson, Haines, & Cox, 2016](#)).

Ως εκ τούτου, η **γονική αποξένωση είναι μία μορφή βίας και δη ενδοοικογενειακής, επειδή συντελείται ανάμεσα στα μέλη του οικογενειακού συστήματος**. Σημειωτέον, ότι ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) ορίζει την ενδοοικογενειακή βία ως: «*κάθε βίαιη πράξη που προκαλείται από ένα μέλος της οικογένειας σε άλλο, εννοιολόγηση που εμπεριέχει την παιδική κακοποίηση*».

Ως «θύμα» ενδοοικογενειακής βίας θεωρείται κάθε άτομο που έχει υποστεί βλάβη συμπεριλαμβανομένου του «*ψυχικού τραυματισμού και του συναισθηματικού πόνου*». Ειδικότερα, **τα παιδιά που εκτίθενται επανειλημμένως σε περιστατικά βίας** (σωματικής, ψυχολογικής, λεκτικής), **είτε είναι άμεσοι είτε έμμεσοι αποδέκτες** (π.χ. παρακολουθώντας σκηνές βίας με εμπλεκόμενους τους γονείς τους), **θεωρούνται θύματα ενδοοικογενειακής βίας** ([Hillis, Mercy & Saul 2017](#)).

Γ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, απευθύνουμε έκκληση τόσο στα μέλη της Ειδικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής όσο και στο Υπουργείο Δικαιοσύνης να προστατεύσει το θεμελιώδες δικαίωμα των παιδιών να έχουν υγιείς οικογενειακές αλληλεπιδράσεις, **αναγνωρίζοντας νομοθετικά την κατάσταση της γονικής αποξένωσης καθώς και τις μορφές συμπεριφοράς που ωθούν σε αυτή, ως μία μορφή ενδοοικογενειακής βίας, προβλέποντας, παράλληλα, νομικές κυρώσεις προς όσους / όσες τελούν αποξενωτικές ενέργειες.**

Η αναγκαιότητα νομοθετικής και νομικής παρέμβασης αναδεικνύεται, μεταξύ άλλων, κι από πρόσφατη μελέτη, διενεργηθείσα στην Ελλάδα, βάσει διαδικτυακού δείγματος 247 συμμετεχόντων, όπου **ένα σημαντικό ποσοστό των ερωτηθέντων δήλωσε ότι σπανίως οι αποξενωτικές πράξεις επιφέρουν συνέπειες (νομικές ή άλλες) παρότι στην πλειοψηφία των περιπτώσεων υπάρχουν στοιχεία που τεκμηριώνουν άμεσα ή έμμεσα την εκδήλωση αποξενωτικής συμπεριφοράς** (Καλαϊτζάκης, 2020).

Είμαστε πεπεισμένοι, ότι **ο καθορισμός νομικών κυρώσεων** επιβάλλεται, διότι **θα συμβάλει στην πρόληψη της θυματοποίησης** χιλιάδων παιδιών, γονέων και συγγενών αυτών που υφίστανται αδικαιολόγητα τις σημαντικότερες επιπτώσεις της γονικής αποξένωσης. Επισημαίνεται εδώ, ότι η συγκεκριμένη περίπτωση εξελίσσεται σε κοινωνική «μάστιγα» που αφορά σε όλα τα είδη οικογενειών (άθικτες, εκτεταμένες, πολλώ μάλλον διπυρηνικές, οι οποίες ευρίσκονται σε διαδικασία δίκης για την ρύθμιση της επιμέλειας των τέκνων).

Άλλωστε, η χώρα μας οφείλει να εναρμονιστεί με τις σχετιζόμενες υπερνομοθετικές Συμβάσεις (Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας ή αλλιώς Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης), μέσω των οποίων διασφαλίζεται η ανάγκη προστασίας όλων των μελών της οικογένειας ανεξαιρέτως.

Τέλος, θεωρούμε ότι είναι εξαιρετικά ωφέλιμο οι διατάξεις του Νόμου περί ενδοοικογενειακής βίας να συστοιχίζονται με τις διατάξεις του ΑΚ (Ν. υπ' αριθμ. 4800/2021, ΦΕΚ 81/Α/21-5-2021), όπου: «η διατάραξη της συναισθηματικής σχέσης του τέκνου με τον άλλο γονέα και την οικογένειά του και η με κάθε τρόπο πρόκληση διάρρηξης των σχέσεων του τέκνου με αυτούς», συνιστά λόγο κακής άσκησης της γονικής μέριμνας (άρ. 1532 ΑΚ). Προς επίρρωση των ανωτέρω παρατίθεται απόσπασμα δικανικής σκέψης

αναφορικά με το ζήτημα της γονικής αποξένωσης: «η συστηματική και κατ' επανάληψη παρεμπόδιση της επικοινωνίας του τέκνου, από τον γονέα που ασκεί την επιμέλεια, με τον άλλο γονέα, μπορεί να οδηγήσει σε αποκοπή του τέκνου από τον γονέα με τον οποίο αυτό δεν διαμένει μαζί, κατάσταση που συνιστά γονική αποξένωση και οδηγεί σε δομικές ανισορροπίες και σε τελική ανάλυση στη συναισθηματική κακοποίηση του παιδιού» (απ. υπ' αριθμ. 1267/2021 Μον. Πρωτ. Πειραιά).

Με εκτίμηση,

Το Δ.Σ. της Αστικής Μη Κερδοσκοπικής Εταιρίας «A Child Needs 2 Parents»

<https://achildneeds2parents.gr/>

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Amato, P. R. (2001). Children of divorce in the 1990s: An update of the Amato and Keith (1991) meta-analysis. *Journal of Family Psychology*, 15, 355–370. <http://dx.doi.org/10.1037/0893-3200.15.3.355>

Baker, A. J. L. (2005). The long-term effects of parental alienation: A qualitative research study. *The American Journal of Family Therapy*, 33, 289–302. <http://dx.doi.org/10.1080/01926180590962129>

Baker, A. J. L., & Darnall, D. (2006). Behaviors and strategies of parental alienation: A survey of parental experiences. *Journal of Divorce & Remarriage*, 45, 97–124. http://dx.doi.org/10.1300/J087v45n01_06

Baker, A. J. L., & Eichler, A. (2016). The linkage between parental alienation behaviors and child alienation. *Journal of Divorce & Remarriage*, 57, 475–484. <http://dx.doi.org/10.1080/10502556.2016.1220285>

Baker, A. L., & Verrocchio, M. C. (2015). Parental bonding and parental alienation as correlates of psychological maltreatment in adults in intact and non-intact families. *Journal of Child and Family Studies*, 24, 3047–3057. <http://dx.doi.org/10.1007/s10826-014-0108-0>

Balmer, S., Matthewson, M., & Haines, J. (2017). Parental alienation: Targeted parent perspective. *Australian Journal of Psychology*, 70, 91–99. <http://dx.doi.org/10.1111/ajpy.12159>

Bernet, W., Wamboldt, M. Z., & Narrow, W. E. (2016). Child affected by parental relationship distress. *Child & Adolescent Psychiatry*, 55, 571–579. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jaac.2016.04.018>

Binggeli, N., Hart, S., & Brassard, M. R. (2001). *Psychological maltreatment of children*. Newbury Park, CA: Sage.

Douglas, E. M., & Hines, D. A. (2016b). Children whose fathers seek help for partner violence victimization: Descriptive characteristics and their behavioral health, as compared to a population-based sample. *Violence and Victims*, 31, 251–273.

Dunne, J., & Hedrick, M. (1994). The parental alienation syndrome: An analysis of sixteen selected cases. *Journal of Remarriage and Divorce*, 21, 21–38. http://dx.doi.org/10.1300/J087v21n03_02

- Harman, J. J., & Biringen, Z. (2016). Parents acting badly: How institutions and societies promote the alienation of children from their loving families. Fort Collins: Colorado Parental Alienation Project, LLC
- Harman, J. J., & Biringen, Z. (2018). [Transcripts from interviews with parents targeted by parental alienating behaviors]. Unpublished raw data.
- Harman, J. J., Biringen, Z., Ratajack, E. M., Outland, P. L., & Kraus, A. (2016a). Parents behaving badly: Gender biases in the perception of parental alienating behaviors. *Journal of Family Psychology*, 30, 866–874. <http://dx.doi.org/10.1037/fam0000232>
- Hillis, S. D., Mercy, J. A., & Saul, J. R. (2017). The enduring impact of violence against children. *Psychology Health and Medicine*, 22, 393–405. <http://dx.doi.org/10.1080/13548506.2016.1153679>
- Jaffe, A. M., Thakkar, M. J., & Piron, P. (2017). Denial of ambivalence as a hallmark of parental alienation. *Cogent Psychology*, 4, 1327144. <http://dx.doi.org/10.1080/23311908.2017.1327144>
- Joshi, A. (2016). Parental alienation: Remedies. *Michigan Family Law Journal*, 46, 6–12.
- López, T. J., Iglesias, V. E. N., & García, P. F. (2014). Parental alienation gradient: Strategies for a syndrome. *The American Journal of Family Therapy*, 42, 217–231. <https://doi.org/10.1080/01926187.2013.820116>
- Lorandos, D. (2013). Parental alienation and North American law. In D. Lorandos, W. Bernet, & S. R. Sauber (Eds.), *Parental alienation: The handbook for mental health and legal professionals* (pp. 348–424). Springfield, IL: Charles C. Thomas, Ltd.
- Lorandos, D., Bernet, W., & Sauber, R. S. (Eds.). (2013). *Parental alienation: The handbook for mental health and legal professionals*. Springfield, IL: Charles C. Thomas, Ltd.
- Mehta, V. (2021). The Devastating Effects of Parental Alienation. *Psychology Today*. <https://www.psychologytoday.com/us/blog/head-games/202112/the-devastating-effects-parental-alienation>
- Reay, K. (2011). *Toxic divorce: A workbook for alienated parents*. Penticton, British Columbia: Dr. Kathleen M. Reay, Inc.
- Saini, M. A., Drozd, L. M., & Olesen, N. W. (2017). Adaptive and maladaptive gatekeeping behaviors and attitudes: Implications for child outcomes after separation and divorce. *Family Court Review*, 55, 260–272. <http://dx.doi.org/10.1111/fcre.12276>
- Templar, K., Matthewson, M., Haines, J., & Cox, G. (2017). Recommendations for best practice in response to parental alienation: Findings from a systematic review. *Journal of Family Therapy*, 39, 103–122. <https://doi.org/10.1111/1467-6427.12137>
- Turkat, I.D. (2005). False allegations of parental alienation. *American Journal of Family Law*, 19, 15-19.
- Turkat, I.D. (2016). Harmful effects of child-custody evaluations on children. *Court Review: The Journal of the American Judges Association*, 52, 152-158.
- Verrocchio, M. C., Baker, A. J. L., & Bernet, W. (2016). Associations between exposure to parental alienating behaviors, anxiety, and depression in an Italian sample of adults. *Journal of Forensic Sciences*, 61, 692–698. <http://dx.doi.org/10.1111/1556-4029.13046>
- Verrocchio, M. C., Baker, A. J. L., & Marchetti, D. (2017). Adult report of childhood exposure to parental alienation at different developmental time periods. *Journal of Family Therapy*, 40, 602–618. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1467-6427.12192>
- Worenklein, A. (2013). Moderate cases of parental alienation. In D. Lorandos, W. Bernet, & R. S. Sauber (Eds.), *Parental alienation: The handbook for mental health and legal professionals* (pp. 97–124). Springfield, IL: Charles C Thomas Publisher.

Θεοδοσίου – Τρυφωνίδου, Α. (2015). Σύνδρομο Γονικής Αποξένωσης: Παιδί με τσακισμένη ταυτότητα. Psychology Now. <https://www.psychologynow.gr/arthra-psyxologias/oikogeneia-kai-paidi/goneis/477-sindromo-gonikis-apoxenosis-pedi-me-tsakismeni-taftotita-tis-aristonikis-theodosiu-trifonidu.html#!/ccomment-comment=414>

Καλαϊτζάκης, Ε. (2020). Γονική Αποξένωση και Ψευδείς Κατηγορίες. Συνέδριο: «Σύγχρονη Κοινωνία, Εκπαίδευση και Ψυχική Υγεία». Πανεπιστήμιο Αιγαίου (σ. 48 προγράμματος Συνεδρίου).